

► Абай Абылайұлы

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТ ҚҰҚЫҒЫ:

КОММЕНТАРИЙ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕГЕ ШОЛУ

ОҚУ ҚҰРАЛЫ

Абай Абылайұлы

**ҚАЗАҚСТАНДЫҚ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТ ҚҰҚЫҒЫ:
КОММЕНТАРИЙ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕГЕ ШОЛУ**

Оқу құралы

Қорғалжын тасжолы, 8, Z05K8C9, Астана қ., Қазақстан Республикасы

Maqsut Narikbayev University Press – Maqsut Narikbayev University-ге қарасты бөлім.
Maqsut Narikbayev University Press университеттің «сапалы және қолжетімді білім беру арқылы қоғамға
қызмет ету» миссиясын жүзеге асыруға септігін тигізеді.

Барлық құқықтар қорғалған. Осы басылымның бірде-бір бөлігі Maqsut Narikbayev University-дің алдын
ала жазбаша рұқсатынсыз, не болмаса заңда, лицензияда немесе уәкілетті ұйыммен жасалған келісімде
тікелей көзделген жағдайларды қоспағанда, ешқандай түрде және ешқандай құралмен көшірілмейді,
іздеу жүйесіне ендірілмейді және таратылмайды.

Көрсетілген жағдайлардың шегінен шығатын материалдарды көбейтуге қатысты сұраулар жоғарыда
көрсетілген мекенжай бойынша Maqsut Narikbayev University-ге жолданады.

БО Бизнес-Сити, Жамбыл к-сі, 114/85, блок Ж

Алматы қаласында, Қазақстанда Maqsut Narikbayev University Press жарияланған.
ISBN 978-601-7450-79-3

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Республикалық оқу-
әдістемелік кеңесі жанындағы «Құқық» бағытының Оқу-әдістемелік бірлестігі тарапынан
құқық саласындағы білім беру бағдарламалары үшін жоғары оқу орындары мен
факультеттерде пайдалануға рұқсат берілді.
(2025 жылғы 10 қыркүйектегі № 1 хаттамасы)

Пікір жазғандар:

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
халықаралық құқық кафедрасының профессор ассистенті *Ляззат Нысанбекова*
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы *Жанерке Зукай*

Абылайұлы А.

А 16 Қазақстандық халықаралық шарт құқығы: комментарий және тәжірибеге шолу:
оқу құралы / Абай Абылайұлы. – Алматы: Maqsut Narikbayev University Press, 2025. –
234 б.
ISBN 978-601-7450-79-3

Басылым халықаралық шарт құқығын кодификациялау мен нормаларды ұлттық деңгейде
іске асыру үдерістеріне талдау беретін оқу құралы. Бұнда 2005 жылғы 30 мамырдағы № 54
«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының
қолданыстағы Заңының баптарына комментарий берілген, сондай-ақ жарияланым мез-
гілінде қолжетімді тұрған Қазақстан Республикасының бүкіл халықаралық шартына талдау
қамтылған. Заң ережелеріне берілген комментарий қолданылыс тәжірибесін және халықара-
лық құқықтың тиісті нормаларын ескере отырып ұсынылды. Бірқатар нормаларды бұдан әрі
жетілдіру жөнінде ұсыныстар келтірілген.

Басылымды құқық қолдану тәжірибесінде судьялар, мемлекет қызметшілер, заң кеңес-
шілері – жалпы халықаралық шарттарды жасасу мен қолдану ісіне қатысы бар өзге де тұлғалар
пайдалана алады. Сондай-ақ оқу құралы «Халықаралық жария құқығы» мен «Халықаралық
шарт құқығы» пәндерін оқыту мен үйренуге, сондай-ақ осы салаларда ғылыми зерттеу жүр-
гізуге пайдалы.

ӘОЖ 341
КБЖ 67.91

Абылай мен Әнипа Жапабаевтарға арналады

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз.....	6
Қысқартулар тізімі	9

I БӨЛІМ. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТ ҚҰҚЫҒЫ: КОДИФИКАЦИЯ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ТЕТІКТЕР 10

Абай Абылайұлы

1. 1969 жылғы Халықаралық шарт құқығы туралы Вена конвенциясы.....	10
2. 1978 жылғы Мемлекеттердің шарттар жөніндегі құқық мирасқорлығы туралы Вена конвенциясы	14
3. 1986 жылғы Мемлекеттер мен халықаралық ұйымдар немесе халықаралық ұйымдар арасындағы шарт құқығы туралы Вена конвенциясы	16
4. Халықаралық шартты ұлттық деңгейде реттеу үлгілері	17

II-БӨЛІМ. ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚ ТЕРМИНОЛОГИЯСЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ..... 22

Абай Абылайұлы, Көңлімқос Рахимбек

2.1. Қазақстан Конституциясындағы халықаралық құқық терминологиясы	23
2.1.1. «Халықаралық құқық» термині	24
2.1.2. «Халықаралық шарт» термині	25
2.1.3. «Бекіту/ратификациялау» терминдері.....	26
2.2. Қазақстан заңнамасындағы халықаралық құқық терминологиясы.....	27
2.2.1. «Дәйектеу» термині	27
2.2.2. «Ескертпе» термині.....	28
2.2.3. «Күшін жою» термині	28
2.2.4. «Мемлекетішілік рәсімдер» термині	29

III БӨЛІМ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2005 ЖЫЛҒЫ 30 МАМЫРДАҒЫ № 54 «ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАРЫ ТУРАЛЫ» ЗАҢЫНА КОММЕНТАРИЙЛЕР..... 30

Абай Абылайұлы

1-ТАРАУ. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР	31
1-бап. Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар.....	31
1-1-бап. Осы Заңның негізгі мақсаты мен міндеті.....	47
1-2-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын жасасудың, орындаудың, өзгертудің, олардың қолданысын тоқтатудың және тоқтата тұрудың негізгі қағидаттары.....	48
2-бап. Халықаралық шарттардың түрлері.....	53
2-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАРЫН ЖАСАСУ	57
2-2-бап. Халықаралық шарттарды жасасудың сыртқы саяси орындылығын айқындау	58
2-3-бап. Халықаралық шарттарды электрондық басқару жүйесін пайдалану.....	59

3-бап. Қазақстан Республикасы қатысушысы болуға ниеттенетін халықаралық шарттарды, сондай-ақ халықаралық шарттардың жобаларын келісу және оларға сараптама	60
4-бап. Ратификациялауға жататын, Қазақстан Республикасы қатысушысы болуға ниеттенетін халықаралық шарттарға, сондай-ақ халықаралық шарттардың жобаларына ғылыми сараптама	65
4-1-бап. Жеке кәсіпкерлік субъектілерінің мүдделерін қозғайтын Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының жобалары, сондай-ақ Қазақстан Республикасы қатысушысы болуға ниеттенетін халықаралық шарттар	69
5-бап. Халықаралық шарттарға қол қою, оларды ратификациялау, бекіту, қабылдау туралы және оларға қосылу туралы ұсыныстар	70
6-бап. Шет мемлекеттермен немесе халықаралық ұйымдармен қатынастар	75
7-бап. Халықаралық шарттардың тілі	76
8-бап. Халықаралық шарттарды дәйектеу, олардың мәтінін қабылдау және қол қою туралы, сондай-ақ осы актілерді жасасуға өкілеттік беру туралы шешімдер	78
9-бап. Халықаралық шарттарды жасасуға қатысты актілерді жасасуға өкілеттіктер	82
10-бап. Халықаралық шарттарды жасасуға қатысты актілерді өкілеттіктерсіз жасасу	83
11-бап. Ратификациялауға жататын халықаралық шарттар	85
12-бап. Халықаралық шарттарды ратификациялағанға дейін олардың Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкестігін қарау	89
13-бап. Халықаралық шарттарды ратификациялау туралы ұсыныстар енгізу тәртібі	94
14-бап. Халықаралық шарттарды ратификациялау туралы заңдар	95
15-бап. Ратификациялауға жатпайтын халықаралық шарттарды бекіту, қабылдау	97
16-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарға қосылуы туралы ұсыныстар	100
17-бап. Халықаралық шарттарға қосылу туралы шешімдер	102
18-бап. Халықаралық шарттарды Қазақстан Республикасының уақытша қолдануы	105
19-бап. Көпжақты халықаралық шарттарға ескертпелер	108
3-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАРЫН ОРЫНДАУ	113
20-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарының орындалуын қамтамасыз ету	114
20-1-бап. Қазақстан Республикасының ратификацияланған қолданыстағы халықаралық шарттарының Қазақстан Республикасының заңдарымен арақатынасы	118
21-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын оларға басқа қатысушылар бұзған жағдайда қолданылатын шаралар	129
22-бап. Халықаралық шарттарды жасасуға байланысты Қазақстан Республикасының заңнамасына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы ұсыныстар	135
23-бап. Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының күшіне енуі	138
4-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАРЫН ЖАРИЯЛАУ, ТІРКЕУ, ЕСЕПКЕ АЛУ ЖӘНЕ САҚТАУ	143
24-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын жариялау	143
25-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын тіркеу, есепке алу және сақтау	145
26-бап. Депозитарий функцияларын жүзеге асыру	148

5-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАРЫН ӨЗГЕРТУ, ОЛАРДЫҢ ҚОЛДАНЫСЫН ТОҚТАТУ ЖӘНЕ ТОҚТАТА ТҰРУ	151
27-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын өзгерту	151
28-бап. Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының қолданысын тоқтату	155
29-бап. Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының қолданысын тоқтата тұру, орындалуын тоқтата тұру, қолданысын қайта бастау, орындалуын қайта бастау, күшін жою туралы ұсыныстар	163
30-бап. Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының қолданысын тоқтата тұру, орындалуын тоқтата тұру, қолданысын қайта бастау, орындалуын қайта бастау, күшін жою туралы шешімдер қабылдау	170
6-ТАРАУ. ҚОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР	174
31-бап. Қазақстан Республикасы халықаралық шарттың өзі үшін міндетті екендігіне келісімін білдіретін немесе халықаралық шарттың қолданысын тоқтата тұру немесе тоқтату ниетін білдіретін халықаралық актілерді жасау	174
31-1-бап. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын жасасу, орындау, өзгерту және тоқтату тәртібі туралы Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзғаны үшін жауаптылық	175
32-бап. Осы Заңды қолданысқа енгізу тәртібі	177
IV-БӨЛІМ. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ШАРТТАРДЫ ЖАСАСУ ТӘЖІРИБЕСІ	180
<i>Абай Абылайұлы, Арыстанбек Айзере</i>	
4.1 Қазақстан Республикасының екіжақты халықаралық шарттарды жасасу тәжірибесі	181
4.1.1. Қазақстан Республикасының екіжақты шарттарының саны мен санаттары	181
4.1.2. Ынтымақтастық географиясы	182
4.1.3. Өзара іс-қимыл салалары	185
4.1.4. Екіжақты халықаралық шарттарының тілдері	187
4.1.5. Шарттың міндеттілігіне келісім білдіру тәсілдері	188
4.1.6. Қазақстанның екіжақты шарттарын БҰҰ-да тіркеу	189
4.1.7. Типтік емес субъектілермен жасалған шарттар	190
4.1.8. Халықаралық құқықпен реттелмейтін шарттар	193
4.2. Қазақстан Республикасының көпжақты халықаралық шарттарды жасасу тәжірибесі	195
4.2.1. Қазақстан халықаралық және өңірлік ұйымдарда	195
4.2.2. Көпжақты шарттардың тақырып бағыттары	199
4.2.3. Қазақстанның шегінбелері мен мәлімдемелері	200
4.2.4. Қазақстан Республикасының келісімін білдіру тәсілдері	204
4.2.5. Типтік емес субъектілермен жасалған шарттар	207
4.3. Халықаралық шарттар жөніндегі құқық мирасқорлығы	210
4.3.1. Халықаралық шарттар жөніндегі құқық мирасқорлығы туралы	210
4.3.2. Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарға құқық мирасқорлығы арқылы қатысу тәжірибесі	212
Істер тізімі	215
Пайдаланылған әдебиеттер	219
Қосымша 1	223
Қосымша 2	230